

Aleksandra Nowosad¹

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: 0000-0002-9657-680X

Piotr Poniowski²

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: 0000-0001-9712-0663

PRAWNE ASPEKTY HAŁASU „SĄSIEDZKIEGO” – CZ. III (ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA)

ABSTRACT**Legal aspects of “neighborhood” nuisance – Part Three (criminal liability)**

The study concerns the legal aspects of a nuisance to which a person may be exposed at their place of residence. The authors analyze the provisions specifying offences and petty offences described in the Polish Criminal Code, the Polish Code of Petty Offences, and the Act of April 27, 2001 on the environmental protection law, which may be applicable in counteracting nuisance “neighborhood” noise.

Keywords: noise at the place of residence; legal protection from noise; criminal law; law on petty offences

Słowa kluczowe: hałas w miejscu zamieszkania, prawna ochrona przed hałasem, prawo karne, prawo wykroczeń

1 Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

2 Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

1. Wprowadzenie

Powodowanie hałasu „sąsiedzkiego”, rozumianego jako uciążliwe dźwięki, które zakłócają spokój w miejscu zamieszkania, jest z pewnością zachowaniem społecznie szkodliwym. Środki administracyjno- i cywilnoprawne mogą być często niewystarczające do jego zwalczania, w związku z tym konieczne jest rozważenie, czy problem ten może być rozwiązany (bądź zmniejszony) przy wykorzystaniu instrumentarium szeroko rozumianego prawa karnego (prawa karnego *sensu stricto* i prawa wykroczeń).

Celem niniejszego artykułu jest ustalenie, czy obowiązujące w Polsce regulacje prawne przewidują odpowiedzialność karną (wykroczeniową) za powodowanie hałasu „sąsiedzkiego”, a jeśli tak, to czy są one wystarczające, tj. czy ich właściwe stosowanie może zapewnić odpowiednią ochronę ludziom narażonym na tego rodzaju uciążliwość.

Opracowanie dopełnia swoisty tryptyk, w którym omawiamy prawne aspekty powodowania hałasu oddziałującego na człowieka w miejscu jego zamieszkania³. Zgodnie z zasadą, że prawo karne powinno stanowić *ultima ratio* w zwalczaniu zjawisk niekorzystnych dla społeczeństwa jako całości i poszczególnych ludzi, rozważania dotyczące prawa karnego umieściliśmy w trzeciej części cyklu.

2. Odpowiedzialność karna *sensu stricto* za powodowanie hałasu „sąsiedzkiego”

2.1. Spowodowanie uszczerbku na zdrowiu

Hałas często jest po prostu uciążliwy, ale jego skutki mogą być o wiele poważniejsze. Może on powodować uszkodzenie słuchu, wpływać negatywnie na układ nerwowy i psychikę, na układ sercowo-naczyniowy, pokarmowy i mięśniowo-stawowy, osłabiać system immunologiczny⁴. Powstaje pytanie, czy w przypadku wywołania jednego z tych skutków sprawca hałasu „sąsiedzkiego” mógłby ponieść odpowiedzialność karną za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (na gruncie art. 157 lub 156 k.k.⁵).

Uszczerbek na zdrowiu może polegać na naruszeniu czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia. Przez naruszenie czynności narządu ciała rozumie się spowodowanie zmian w organie ciała, które zakłócają jego normalne, zgodne z przeznaczeniem funkcjonowanie⁶. Rozstrój zdrowia polega z kolei na stanie patologicznym ludzkiego

³ Zob. wcześniejsze nasze publikacje: *Prawne aspekty hałasu „sąsiedzkiego” – cz. I (odpowiedzialność administracyjna)*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2022/4 oraz *Prawne aspekty hałasu „sąsiedzkiego” – cz. II (odpowiedzialność cywilna)*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2023/1.

⁴ Zob. P. Poniatowski, *(Niewystarczające) środki ochrony prawnej przysługujące osobom narażonym na ponadnormatywny hałas drogowy*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2021/3, s. 50, *idem*, *Dopuszczalne poziomy hałasu drogowego – kilka uwag o pozornej ochronie akustycznej*, „Palestra” 2022/6, s. 77–78 oraz literaturę tam wskazaną.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.).

⁶ Wyrok SN z dnia 7 kwietnia 1933 r., IV K 138/33, LEX nr 75849; M. Siewierski, [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. II, *Część szczegółowa*, Warszawa 1987, s. 107; B. Michalski, [w:]

organizmu pod względem zarówno fizycznym, jak i psychicznym (wszelkie zaburzenie w organizmie człowieka, mniejszej lub większej trwałości)⁷. Rozstrój zdrowia dotyczy więc nie tylko zdrowia w znaczeniu fizycznym, lecz również szeroko rozumianego zdrowia psychicznego (stany depresyjne, lękowe, zaburzenia snu, drażliwość, nadpobudliwość itp.)⁸. Zdaniem Bogusława Michalskiego rozstrój zdrowia ma w każdym wypadku charakter pourazowy. Również w naukach medycznych można spotkać taki pogląd⁹. Jak jednak podkreśla Barbara Świątek, konstrukcja art. 156 i art. 157 k.k. (wskazanie skutków bez podania przyczyny, która je wywołuje) powoduje, że źródłem powstania rozstroju zdrowia może być także działanie sprawcy na psychikę człowieka bez jakiegokolwiek z nim kontaktu fizycznego¹⁰. Niewątpliwie można byłoby pociągnąć do odpowiedzialności za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (ciężkiego, średniego albo lekkiego) osobę, która naraziła innego człowieka na dźwięki o tak dużym natężeniu i przez odpowiednio długi czas, że doszło do uszkodzenia narządu słuchu. Wydaje się jednak, że hałas „sąsiedzki” rzadko będzie zdalny do wywołania skutków w zakresie uszkodzenia słuchu. W praktyce istotniejsze znaczenie może mieć wywołanie u człowieka rozstroju zdrowia psychicznego. Dźwięki nieszkodliwe dla narządu słuchu mogą być na tyle uciążliwe i obciążające psychicznie (co będzie wynikało w szczególności z ich natężenia, długości okresu narażenia na nie czy czasu występowania – np. godziny nocne), że mogłyby wywołać u człowieka o przeciętnej wrażliwości np. zaburzenia nastroju, zaburzenia lękowe czy zaburzenia snu i czuwania. Wydaje się, że językowa wykładnia art. 156 i 157 k.k. pozwala na pociągnięcie sprawcy hałasu do odpowiedzialności karnej za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu psychicznym.

2.2. Przepęstwa przeciwko wolności

Przepęstwo z art. 190a § 1 k.k. polega na uporczywym nękanu innej osoby lub osoby dla niej najbliższej i wzbudzeniu przez to u pokrzywdzonego uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia, poniżenia lub udręczenia. Ustawa nie definiuje znamienia czasownikowego „nękać”. W znaczeniu leksykalnym oznacza ono „ustawicznie dręczyć, trapić, niepokoić (czymś) kogoś; dokuczać komuś, nie dawać chwili spokoju”¹¹.

System Prawa Karnego, t. 10, *Przepęstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 248.

⁷ Zob. wyrok SN z dnia 28 listopada 1946 r., K 1413/46, LEX nr 161887; M. Siewierski, [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 106–107; R. Kokot, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Legalis 2021, art. 157, teza 17.

⁸ B. Michalski, [w:] *System...*, s. 251.

⁹ G. Teresiński, R. Mądro, *Zakres skutków wymienionych w § 2 art. 157 kodeksu karnego z 1997 r. – ciąg dalszy sporu o granicę art. 156 i 182 kodeksu karnego z 1969 r.*, „Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii” 2000/4, <http://www.amsik.pl/?task=view&id=76> [dostęp: 27 października 2022 r.].

¹⁰ B. Świątek, *Przepęstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle nowego kodeksu karnego*, „Postępy Medycyny Sądowej i Kryminologii” 1999/5, s. 65, podajemy za: M. Trybus, *Kilka uwag o wybranych skutkach w grupie przepęstw przeciwko zdrowiu*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2012/3, <https://www.gov.pl/attachment/747eb363-d146-4d8a-8591-85bde731be99> [dostęp: 27 października 2022 r.].

¹¹ *Słownik języka polskiego*, t. II, L–P, red. M. Szymczak, Warszawa 1992, s. 317.

Jest to znamię nieostre. Realizują je zachowania, które sprawiają przykrość, dyskomfort pokrzywdzonemu, wyrządzają mu krzywdę. Nękanie polega na wielokrotnym, powtarzającym się prześladowaniu, polegającym na naprzykrzających się czynnościach w celu udręczenia, dokuczenia lub niepokojenia pokrzywdzonego lub osób mu najbliższych. Pojęcie „nękania” implikuje powtarzalność zachowań sprawcy, dla wypełnienia znamion przestępstwa nie wystarczy zachowanie jednorazowe¹². Przytoczyć można definicję Marka Mozgawy, który wskazał, że „nękanie to charakteryzujące się powtarzalnością intencjonalne zachowania, przede wszystkim w postaci działania (a wyjątkowo również zaniechania), tożsame rodzajowo lub rodzajowo odmienne, podejmowane wbrew woli pokrzywdzonego, stanowiące jego dręczenie, trapienie czy upokorzenie, a wyrządzające mu krzywdę czy powodujące jego dyskomfort, poczucie zagrożenia lub naruszenie prywatności”¹³.

Wydaje się, że nękanie może polegać na celowym powodowaniu hałasów (takiego samego lub różnego rodzaju), które wzbudza u pokrzywdzonego poczucie zagrożenia lub udręczenia. Warunkiem odpowiedzialności karnej jest uporczywość działania sprawcy, co odnosi się zarówno do strony podmiotowej, jak i przedmiotowej przestępstwa. Jak podkreślił SA we Wrocławiu w wyroku z dnia 19 lutego 2014 r.: „o uporczywym zachowaniu się sprawcy świadczyć bowiem będzie, z jednej strony, jego szczególne nastawienie psychiczne, wyrażające się w nieustępliwości nękania, tj. trwaniu w swego rodzaju uporze, mimo próśb i upomnień pochodzących od pokrzywdzonego lub innych osób o zaprzestanie przedmiotowych zachowań, z drugiej natomiast strony – dłuższy upływ czasu, przez który sprawca je podejmuje”¹⁴. Jeśli sąsiad, chcąc wywołać poczucie zagrożenia lub udręczenia innej osoby, uporczywie nęka ją przez celowe powodowanie dokuczliwych hałasów (głośne przerażające dźwięki w nocy, natrętne pukanie do drzwi itp.), można rozważać kwalifikację prawną z art. 190a § 1 k.k.¹⁵ W kontekście omawianego typu przestępstwa w doktrynie rozważano też problem drażnienia psa, który podenerwowany szczeka większą część nocy, uniemożliwiając pokrzywdzonemu nocny wypoczynek¹⁶. W przypadku hałasu sąsiedzkiego można także wyobrazić sobie sytuację, gdy ktoś celowo i ustawicznie drażni własne zwierzęta, które umieścił np. przy granicy swojej nieruchomości, żeby dokuczyć sąsiadowi i uniemożliwić nocny wypoczynek oraz spowodować poczucie zagrożenia lub udręczenia.

12 M. Mozgawa, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 10, *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 459.

13 M. Mozgawa, *Kilka uwag na temat znamienia „uporczywego nękania” na gruncie art. 190a k.k.*, „Ius Novum” 2020/2, s. 85–86.

14 II Aka 18/14, LEX nr 1439334. Trafnie jednak zastrzega M. Mozgawa ([w:] *System...*, s. 462), że stanowisko wyrażone w tym wyroku jest racjonalne, jednak nie można tracić z pola widzenia tego, że jakiegokolwiek próby (np. ze strony pokrzywdzonego) czy upomnienia (np. ze strony policji) *de lege lata* nie są elementami wchodzącymi w skład ustawowych znamion przestępstwa z art. 190a § 1 k.k., a zatem dla bytu przestępstwa nie muszą one wystąpić.

15 Hałasowanie, zakłócanie spokoju, uniemożliwianie odpoczynku może być elementem uporczywego nękania także zdaniem J. Lachowskiego – *idem*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, s. 951.

16 Zob. M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks karny. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny*, LEX/el. 2011, art. 190a, teza 23.

Zgodnie z art. 191 § 1a k.k. karze podlega ten, kto w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia stosuje przemoc innego rodzaju niż przemoc wobec osoby uporczywie lub w sposób istotnie utrudniający takiej osobie korzystanie z zajmowanego lokalu mieszkalnego¹⁷. Przemoc, o której mowa w tym przepisie, polega na wpływaniu na psychikę człowieka poprzez fizyczne oddziaływanie na przedmioty materialne („przemoc wobec rzeczy”). Do kwestii uporczywości odnieśliśmy się wyżej, w kontekście przestępstwa uporczywego nękania. Jeśli zaś chodzi o istotne utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego, to należy przez nie rozumieć zakłócenie możliwości normalnego korzystania z lokalu, które powoduje, że warunki życia w nim znacznie odbiegają od standardów mieszkania, jaki z takim lokalem powinien się łączyć; chodzi przede wszystkim o takie zachowania, które powodują znaczne uciążliwości i wymuszają na pokrzywdzonym zmianę stylu życia lub znacznie pogarszają jego warunki życiowe¹⁸. Należy zauważyć, że jeśli sprawca stosuje przemoc w sposób istotnie utrudniający innej osobie korzystanie z zajmowanego lokalu mieszkalnego, to jego zachowanie nie musi cechować się uporczywością¹⁹. Regulacja ta jest skierowana przede wszystkim przeciwko działalności tzw. czyszcicieli kamienic, która może polegać m.in. na celowym powodowaniu uciążliwego dla niechcianych lokatorów hałasu²⁰. Jeśli hałas znacznie utrudnia odpoczynek, niezakłócony sen, prace domowe lub inne czynności, które zwykle wykonuje się w mieszkaniu, to z pewnością można mówić o istotnym utrudnianiu korzystania z lokalu mieszkalnego w rozumieniu art. 191 § 1a k.k.

Kończąc omawianie przestępstw przeciwko wolności, należy wskazać, że powodowanie dokuczliwego dla innych hałasu nie stanowi przestępstwa naruszenia miru domowego stypizowanego w art. 193 k.k. Przepis ten penalizuje zachowania polegające na wdzieraniu się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo nieopuszczaniu takiego miejsca wbrew żądaniu osoby uprawnionej. Zakłócanie spokojnego korzystania z określonego miejsca polegające na uciążliwym hałasowaniu nie jest fizycznym przedostaniem się do niego, a więc nie stanowi „wdarcia się” w rozumieniu art. 193 k.k.²¹

17 Należy pamiętać, że w myśl art. 72 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 103 ze zm.), skazując sprawcę, który w czasie trwania konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy popełnił przestępstwo, o którym mowa m.in. w art. 191 § 1–2 k.k., sąd orzeka karę pozbawienia wolności w wysokości nie niższej niż rok, do górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo zwiększonego o połowę.

18 A. Michalska-Warias, *Zmuszanie*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020, s. 405–406.

19 Zob. M. Mozgawa, *Zmuszanie przy użyciu przemocy pośredniej (art. 191 § 1a k.k.)*, [w:] *Przestępstwo zmuszania*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2022, s. 82–83.

20 Trafnie jednak podkreśla się w doktrynie, że z uwagi na to, że uporczywe stosowanie przemocy nie musi mieć żadnego związku z korzystaniem przez pokrzywdzonego z lokalu, zachowania spenalizowane w art. 191 § 1a k.k. obejmują w istocie o wiele szerszą gamę zachowań niż te wskazane przez ustawodawcę w uzasadnieniu projektu ustawy wprowadzającej omawiany typ przestępstwa; przepis ten może być stosowany np. w przypadku konfliktów między zwaśnionymi byłymi małżonkami, szczególnie jeśli ci nadal ze sobą zamieszkują – zob. A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016, s. 541–542.

21 Zob. P. Poniatowski, *Naruszenie miru domowego*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020, s. 556–557 oraz literaturę wskazaną w przypisie 89.

2.3. Znęcanie się

Powodowanie uciążliwego dla innej osoby hałasu może również wyczerpywać znamiona przestępstwa znęcania się (samodzielnie lub w połączeniu z innymi zachowaniami, które łącznie z hałasowaniem będą mogły być uznane za znęcanie się). W kontekście omawianej problematyki może wejść w grę znęcanie się nad osobą najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. (mieszkającą w tym samym mieszkaniu/domu lub sąsiednim) (art. 207 § 1 k.k.) bądź nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny (art. 207 § 1a k.k.). Na gruncie art. 184 § 1 Kodeksu karnego z 1969 r. SN wskazał, że „bezradne są osoby, które z powodu swoich właściwości fizycznych: podeszłego wieku, kalectwa, obłożnej choroby, lub właściwości psychicznych (np. upośledzenie umysłowe) nie mają możliwości samodzielnie ani decydować o swoim losie, ani zmienić swojego położenia”²². Marek Mozgawa podkreśla, że nieporadność może być nawet chwilowa, gdyż ustawodawca nie wymaga, aby była trwała lub przemijająca²³. Należy jednak pamiętać, że przestępstwo znęcania się ma charakter w zasadzie wieloczynowy²⁴ i taka chwilowa nieporadność osoby pokrzywdzonej wyjątkowo będzie implikować kwalifikację z art. 207 § 1a k.k. Odnosząc się do hałasu „sąsiedzkiego”, można podać przykład sprawcy, który w zamiarze zadania cierpień moralnych swojemu sparaliżowanemu lub obłożnie choremu sąsiadowi powoduje różnego rodzaju uciążliwe hałasy. W skrajnych przypadkach pokrzywdzony może targnąć się na własne życie, co przy spełnieniu warunku określonego w art. 9 § 3 k.k. (przewidywanie albo możliwość przewidzenia następstwa) uzasadniałoby kwalifikację z art. 207 § 3 k.k. Mogłoby to mieć miejsce np. w przypadku znęcania się hałasem nad osobą chorą na depresję.

3. Odpowiedzialność wykroczeniowa za powodowanie hałasu „sąsiedzkiego”

3.1. Wykroczenia z Kodeksu wykroczeń²⁵

Rozważyć także należy możliwość poniesienia przez sprawcę hałasu „sąsiedzkiego” odpowiedzialności za wykroczenia z art. 51 i 107 k.w.

Wykroczenie stypizowane w art. 51 k.w. polega na zakłóceniu spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego albo wywołaniu zgorszenia w miejscu publicznym

²² Uchwała SN z dnia 9 czerwca 1976 r., VI KZP 13/75, LEX nr 19141. W porównaniu z k.k. z 1969 r. nastąpiła zmiana terminologiczna, obecnie mówi się w art. 207 k.k. o osobie nieporadnej; należy jednak zauważyć, że pojęcia „osoba bezradna” i „osoba nieporadna” mają synonimiczne znaczenie. Zob. M. Mozgawa, *Ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się – art. 207 k.k. (zarys problematyki)*, [w:] *Znęcanie się*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2020, s. 138 oraz D. Habrat, *Osoba nieporadna jako pokrzywdzona przestępstwem znęcania się*, „Studia Prawnicze” 2018/2, s. 118–119.

²³ M. Mozgawa, *Ustawowe znamiona...*, s. 139.

²⁴ W przywołanej już uchwale z dnia 9 czerwca 1976 r. SN stwierdził, że „ustawowe określenie: »znęca się« oznacza działanie albo zaniechanie, polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dotkliwych cierpień moralnych, powtarzającym się albo jednorazowym, lecz intensywnym i rozciągniętym w czasie”.

²⁵ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2151 ze zm.); dalej: k.w.

krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem. W § 2 przewidziano typ kwalifikowany, a właściwie quasi-kwalifikowany (na skutek modyfikacji sankcji z § 1 obecnie za oba typy wykroczenia grozi taka sama kara)²⁶, ze względu na chuligański charakter czynu lub dopuszczenie się czynu pod wpływem alkoholu, środka odurzającego bądź innej podobnie działającej substancji lub środka. Przedmiotem ochrony tego przepisu jest spokój i porządek publiczny, a także prawo człowieka do odpoczynku nocnego²⁷. Wymienione w przepisie czynności sprawcze (krzyczenie, hałasowanie, alarmowanie) muszą mieć charakter wybryku (na co wskazuje zwrot „lub innym wybrykiem”). W literaturze podkreśla się, że wybrykiem jest takie zachowanie, jakiego w danych okolicznościach czasu, miejsca, otoczenia itp., ze względu na przyjęte zwyczajowo normy ludzkiego współżycia, nie należało się spodziewać, a które zdolne jest zakłócić spokój lub porządek publiczny²⁸. Powodowanie hałasu będzie wybrykiem, jeśli będzie on nieuzasadniony w ogóle bądź w danych okolicznościach (np. prace remontowe są zasadne, lecz nie powinno się ich przeprowadzać w nocy, kiedy hałas może istotnie przeszkadzać innym ludziom; podobnie z grą na instrumentach lub słuchaniem muzyki).

Pojęcie wybryku nie może być utożsamiane ze skutkami, które on powoduje; skutki te stanowią warunek karalności wybryku, a nie są jego istotą²⁹. Możliwe jest np. zakłócenie spokoju mieszkańców budynku wielorodzinnego zachowaniem, które nie ma cech wybryku (np. powodowanie uciążliwego, lecz uzasadnionego hałasu związanego z prowadzonym remontem mieszkania).

Należy zaznaczyć, że wybryk, o którym mowa w art. 51 § 1 k.w., nie może mieć charakteru chuligańskiego, gdyż wtedy zachowanie sprawcy podpada pod § 2 tego artykułu. Charakter chuligański mają wykroczenia polegające na umyślnym godzeniu w porządek lub spokój publiczny albo umyślnym niszczeniu lub uszkodzeniu mienia, jeżeli sprawca działał publicznie oraz w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie podstawowych zasad porządku prawnego (art. 47 § 5 k.w.). Odpowiedzialność za wykroczenie z art. 51 § 1 k.w. będzie więc uzasadniona wtedy, gdy zachowanie sprawcy nie będzie miało charakteru chuligańskiego³⁰.

Wykroczenie z art. 51 k.w. zostało zaliczone przez ustawodawcę do czynów skierowanych przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, co powinno mieć wpływ na wykładnię jego znamion. Przepis ten ma na celu ochronę nie pojedynczych osób, lecz grupy ludzi. Dlatego też Danuta Egierska, wskazując, że zakłócenie spoczynku nocnego zachodzi, gdy sprawca przeszkadza w spoczynku choćby tylko jednej osobie,

²⁶ Zob. M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, s. 334.

²⁷ T. Bojarski, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019, s. 184; M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 327; P. Kozłowska-Kalisz, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009, s. 179.

²⁸ D. Egierska, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980, s. 130. Pogląd ten podzielił SN w wyroku z dnia 2 grudnia 1992 r., III KRN 189/92 (LEX nr 162227), dodając, że wybryk charakteryzuje ostra sprzeczność z powszechnie akceptowanymi normami zachowania się. Na temat pojęcia wybryku zob. szerzej K. Wala, *Wykroczenie nieobyczajnego wybryku na tle pozostałych wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej*, Warszawa 2019, s. 88–101.

²⁹ M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 487.

³⁰ Na temat relacji między pojęciem wybryku a chuligańskim charakterem wykroczenia zob. K. Wala, *Wykroczenie...*, s. 94–99.

np. najbliższemu sąsiadowi w tym samym budynku, trafnie zastrzega, że musi to robić w sposób zdolny w ogóle do zakłócenia snu większej liczbie nieokreślonych bliżej osób³¹. Podobnie autorka ta wskazuje, że przez spokój publiczny należy rozumieć stan równowagi psychicznej większej liczby nieoznaczonych bliżej osób, a przez zakłócenie tego spokoju – takie działanie sprawcy, które jest zdolne tę równowagę naruszyć, przy tym skutek musi wystąpić przynajmniej w stosunku do jednej osoby³². Taka konstrukcja omawianego wykroczenia powoduje, że będzie ono mogło być przypisane często osobie hałasującej w budynku mieszkalnym wielorodzinnym lub budynku zamieszkania zbiorowego, natomiast jeśli hałas dociera na zabudowę mieszkaniową jednorodzinną lub zabudowę zagrodową, to zachowanie sprawcy dużo rzadziej będzie wyczerpywało znamiona wykroczenia z art. 51 § 1 k.w.

Jeśli chodzi o zakłócanie spokoju publicznego, które może implikować odpowiedzialność wykroczeniową w przypadku, gdy sprawca hałasuje nie w porze spoczynku nocnego, warto wskazać, że skutek ten nie musi dotyczyć osób znajdujących się w miejscu publicznym³³. Koniecznie w takim miejscu ma wystąpić tylko jeden ze skutków wybrzyku, a mianowicie zgorzsenie.

Za czas spoczynku nocnego („ciszy nocnej”) uznaje się zwyczajowo czas od godziny 22.00 do godziny 6.00. Warto zaznaczyć, że nieobowiązujące już rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami³⁴ w § 4 ust. 2 zabraniało wykonywania czynności powodujących hałas w porze nocnej od godziny 22.00 do godziny 6.00 na terenach zabudowy mieszkaniowej oraz w sąsiedztwie budynków zamieszkania zbiorowego, szpitali i sanatoriów. W przepisach obowiązującej obecnie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska³⁵ dotyczących ochrony przed hałasem również znajdziemy odniesienie do tego zakresu czasowego. Z art. 112a pkt 1 p.o.ś. wynika, że „pora nocy” to przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00. Z kolei o „porze nocnej” mówi się w art. 221 § 1 k.p.k.³⁶ („Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22 do godziny 6”). Magdalena Budyn-Kulik zwraca uwagę na to, że w art. 51 k.w. mowa jest nie o porze nocnej czy ciszy nocnej, lecz o spoczynku nocnym. Wskazuje w związku z tym, że najwcześniejszą porą, podczas której człowiek może pójść na spoczynek nocny, jest godzina 20.00³⁷. Wydaje się jednak, że za czas spoczynku nocnego należy uznawać – posiłkując się

31 D. Egierska, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń...*, s. 132.

32 D. Egierska, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń...*, s. 131. Jak wskazuje M. Budyn-Kulik ([w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 328), publiczność spokoju polega na tym, że potencjalnie zagrożony jest dobrostan nieokreślonej z góry liczby osób, chociaż nie ma znaczenia, czy i ile osób faktycznie doznało skutków owego zakłócenia.

33 Odmiennie M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń...*, s. 499.

34 Dz.U. z 1980 r. nr 24, poz. 90.

35 T.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2556 ze zm.; dalej: p.o.ś.

36 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.). Co ciekawe, w k.p.k. z 1969 r. (ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1969 r. nr 13, poz. 96 ze zm.) za porę nocną uważało się czas od godziny 21 do godziny 6 (art. 192 § 1).

37 M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 329.

wskazanymi przepisami mówiącymi o „porze nocy” i „porze nocnej” – czas od godziny 22.00 do godziny 6.00, chyba że w danym miejscu (np. budynku należącym do spółdzielni mieszkaniowej czy hotelu) czas na spoczynek nocny jest określony inaczej (oczywiście w granicach szeroko pojętej pory nocy). Ustalenie czasu spoczynku nocnego nie jest bez znaczenia, nawet jeśli weźmie się pod uwagę to, że hałasowanie poza tą porą może wiązać się z odpowiedzialnością za zakłócanie spokoju publicznego. Należy bowiem zauważyć, że „łatwiej” jest zakłócić spoczynek nocny niż spokój publiczny. Powodowanie określonych dźwięków, które w ciągu dnia nie byłoby uznane za zakłócanie spokoju publicznego, może zakłócać spoczynek nocny (np. słuchanie muzyki jest akceptowalne w ciągu dnia – oczywiście w pewnych granicach, jeśli nie zakłóca spokoju publicznego, natomiast w nocy może utrudniać odpoczynek, nawet jeśli dźwięki przenikające do sąsiednich mieszkań nie są głośne). W tym kontekście należy wskazać na nieprawidłową praktykę odmowy podejmowania interwencji wobec osób uciążliwie hałasujących w ciągu dnia lub wieczorem (nie w porze spoczynku nocnego)³⁸. Hałasowanie może stanowić wykroczenie z art. 51 k.w. niezależnie od tego, w jakiej porze doby się odbywa. Zakłócenie spoczynku nocnego jest tylko jednym z czterech możliwych skutków, o których mowa w tym przepisie. Trzeba w tym miejscu odnieść się do jeszcze jednej kwestii – odróżnienia spoczynku od spoczynku nocnego. Ktoś, kto pracuje w nocy, udaje się na spoczynek w dzień. Tego typu spoczynek „dzienny” podlega ochronie na podstawie art. 51 k.w. tylko o tyle, o ile chroniony jest spokój publiczny.

Omawiane wykroczenie może być popełnione zarówno przez działanie, jak i zaniechanie. Jak wskazuje się w literaturze, „zakłócić ciszę hałasem lub alarmem można zarówno w taki sposób, że sprawca sam uruchomi urządzenie emitujące hałas, spowoduje go w inny sposób (np. prowokując psa do szczekania) lub włączy alarm, jak również w taki, że nie przeszkadza emisji hałasu – nie wyłącza urządzenia emitującego hałas, nie ucisza psa lub nie wyłącza alarmu”³⁹. Wykroczenie z art. 51 k.w. w zakresie czynności sprawczej (wybryku) ma charakter umyślny⁴⁰, natomiast skutek może być objęty umyślnością albo nieumyślnością⁴¹.

Przepis art. 107 k.w. przewiduje wykroczenie złośliwego niepokojenia. Karze podlega ten, kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi. Przedmiotem ochrony jest spokój psychiczny człowieka⁴². Słownikowo „złośliwy” oznacza „skłonny do robienia komuś przykrości, lubiący dokuczyć; wyrażający takie intencje, sprawiający przykrość; zjadliwy, dokuczliwy”⁴³. Natomiast „niepokoić” to

38 Zwraca na to uwagę również M. Budyn-Kulik – zobacz *eadem*, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 329 oraz [w:] *Reforma prawa wykroczeń*, t. I, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, s. 417–418.

39 M. Budyn-Kulik, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 327–328. Zob. też D. Egierska, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń...*, s. 132.

40 SN podniósł w wyroku z dnia 30 września 2002 r., III KKN 327/02 (LEX nr 55571), że istota „wybryku” uzależniona jest od szczególnych znamion strony podmiotowej, charakteryzującej się umyślnym okazaniem przez sprawcę lekceważenia dla norm zachowania się.

41 M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń...*, s. 493; W. Jankowski, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2013, s. 232.

42 M. Bojarski, [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń...*, s. 872.

43 *Słownik języka polskiego*, t. III, R–Z, red. M. Szymczak, Warszawa 1992, s. 1031.

„wzbudzać, wywoływać niepokój, obawę; nie dawać spokoju”⁴⁴. W wyroku z dnia 30 stycznia 2013 r. SN przyjął, że złośliwe niepokojenie to wzbudzanie niepokoju, obawy, lęku, polegające na zakłóceniu spokoju lub innych zachowaniach wyprowadzających pokrzywdzonego z równowagi psychicznej (np. wysyłanie przykrych listów, głucho telefony, pukanie do drzwi i uciekanie)⁴⁵. Omawiane wykroczenie ma charakter materialny; skutkiem stanowiącym znamię czynu zabronionego jest wywołanie, podtrzymanie lub wzmożenie u pokrzywdzonego stanu niepokoju⁴⁶. Sprawca musi działać w celu dokuczenia innej osobie, a więc po to, aby wyrządzić jej przykrość, nękać, drażnić, denerwować⁴⁷. W orzecznictwie podkreślono, że ustalenie znamienia złośliwości w odniesieniu do czynności w postaci „niepokojenia” nie może zastąpić stwierdzenia działania sprawcy w celu dokuczenia i koniecznego ujęcia tego podmiotowego znamienia w opisie czynu⁴⁸. Odmienny pogląd wyraził SN w postanowieniu z dnia 25 listopada 2015 r., stwierdzając, że „wskazać należy na bardzo bliskie związki znaczeniowe zwrotów »dokuczać« i »niepokoić«. Wszak »dokuczać« – to dawać się we znaki, stanąć kością w gardle, niepokoić, nie dawać spokoju (Słownik synonimów – Andrzej Dąbrówka, Ewa Geller, Ryszard Turczyn, Warszawa 1993), a odwołując się do innego źródła słownikowego: »dokuczać« to nękać, trapić, dręczyć, zadrażniać, sekować, gnębić, niepokoić, denerwować, drażnić (Wojciech Broniarek: Gdy Ci słowa zabraknie. Słownik synonimów, Warszawa 2005) (podobnie również: Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych pod red. Mirosława Bańko, Warszawa 2005). Jak wynika z powyższego, w istocie, zwroty te mają charakter synonimiczny, a zatem pominięcie w opisie czynu kwalifikowanego z art. 107 k.w. wskazania celu działania sprawcy – dokuczenie pokrzywdzonemu – i porzestanie na określeniu, że sprawca zachowaniem swym złośliwie niepokoił pokrzywdzonego, nie musi dekompletować zespołu znamion tego wykroczenia”. W istocie złośliwość zachowania zakłada cel dokuczenia, należy więc stwierdzić, że art. 107 k.w. zawiera *superfluum* ustawowe.

Złośliwe, w celu dokuczenia, powodowanie uciążliwego hałasu „sąsiedzkiego” (np. stukanie w kaloryfer, uderzanie w podłogę lub ściany, krzyki, drażnienie psa, żeby szczekał) może być zakwalifikowane jako omawiane wykroczenie. Podkreślić trzeba, że ustawodawca nie wprowadził wymogu uporczywości niepokojenia, w związku z czym wystarczające będzie zachowanie jednorazowe.

Możliwy jest rzeczywisty zbieg art. 107 z art. 51 k.w., jeśli sprawca w celu dokuczenia innej osobie będzie ją złośliwie niepokoił hałasem i jednocześnie zakłóci np. spoczynek nocny⁴⁹. Zastosowany w takim wypadku będzie – w myśl art. 9 § 1 k.w. – art. 51 k.w.

44 Słownik języka polskiego, t. II..., s. 348. „Niepokój” to „stan psychiczny charakteryzujący się silnym pobudzeniem, napięciem, trudnościami w skupieniu myśli i działaniu; brak spokoju, równowagi; obawa, lęk” – *ibidem*.

45 III KK 213/12, LEX nr 1288694; zob. też I. Śmietanka, [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980, s. 250.

46 K. Wala, *Wykroczenia przeciwko osobie jako forma ochrony jednostki na przedpolu realizacji znamion przestępstwa znęcania*, [w:] *Znęcanie się*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2020, s. 517. Zob. też A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019, s. 482.

47 Zob. *Słownik języka polskiego*, t. I, A–K, red. M. Szymczak, Warszawa 1992, s. 418.

48 Wyrok SN z dnia 4 września 2013 r., III KK 275/13, LEX nr 1363022; zob. też wyrok SN z dnia 10 listopada 2010 r., IV KK 324/10, LEX nr 686674.

49 Tak też A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 485. M. Żukowska ([w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021, s. 516) wskazuje, że w takiej sytuacji zachodzi zbieg

Zbieg pomijalny zachodzić może między omawianym przepisem a art. 190a § 1 k.k., typizującym przestępstwo uporczywego nękania⁵⁰. W przypadku wyczerpania przez czyn sprawcy znamion określonych w obu tych przepisach zastosowanie powinien mieć jedynie art. 190a § 1 k.k. jako przepis konsumujący art. 107 k.w. Analogicznie należałoby potraktować ewentualny zbieg art. 107 k.w. z art. 191 § 1a k.k.

3.2. Wykroczenia z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska

Odpowiedzialność wykroczeniowa przewidziana jest również za uchybienie niektórym obowiązkom określonym w ustawie – Prawo ochrony środowiska⁵¹. Biorąc pod uwagę tematykę niniejszego opracowania, należy zwrócić uwagę na wykroczenia stypizowane w art. 337a, art. 343 i art. 360 p.o.ś.

Zgodnie z art. 337a p.o.ś. karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny podlega ten, kto narusza warunki decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu. Jak słusznie uważa Zbigniew Bukowski, odpowiedzialności karnej nie rodzi samo naruszenie norm prawnych określających dopuszczalny poziom hałasu w środowisku, a dopiero decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu. Ustawodawca wychodzi bowiem z założenia, że w przypadku przekroczenia norm hałasu wystarczającym instrumentem ochrony środowiska będzie już sama możliwość wydania decyzji określającej dopuszczalny poziom hałasu; norma karna ma wzmacniać wykonanie obowiązku wynikającego z decyzji jako ostatecznego środka ochrony środowiska przed hałasem⁵². Trafnie podkreśla Wojciech Radecki, że skoro zachowanie sprawcy wykroczenia zostało określone jako naruszenie warunków decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu, to znamiona wykroczenia wyczerpuje zarówno przekroczenie dopuszczonego decyzją poziomu hałasu (art. 115a ust. 3 p.o.ś.), jak i naruszenie warunków określonych na podstawie art. 115a ust. 4 p.o.ś.⁵³ Ukarana za to wykroczenie może być osoba fizyczna, która jest adresatem decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu⁵⁴, a także osoba, która na terenie danego zakładu ponosi odpowiedzialność za dochowanie standardów emisyjnych⁵⁵. Wykroczenie z art. 337a

pomijalny, a przepisem konsumującym jest art. 107 k.w. Z takim poglądem nie można się zgodzić z tego powodu, że art. 51 przewiduje surowsze kary niż art. 107.

50 Tak też A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 485; K. Nazar, *Uporczywe nękanie oraz kradzież tożsamości*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020, s. 326–327; P. Daniluk, [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019, s. 748 oraz M. Żukowska, [w:] *Kodeks wykroczeń...*, s. 515.

51 Uwagi dotyczące zawartych w p.o.ś. regulacji związanych z ochroną przed hałasem zawarte są w naszym opracowaniu *Prawne aspekty hałasu „sąsiedzkiego” – cz. I...*, s. 64–71.

52 Z. Bukowski, [w:] E.K. Czech i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2013, art. 337a, teza 2.

53 W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 337a, nb. 4.

54 Z. Bukowski, [w:] E.K. Czech i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 337a, teza 3.

55 K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 1143; W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 337a, nb. 3.

p.o.ś. może być popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie⁵⁶ (np. gdy osoba odpowiedzialna za wykonanie decyzji podjęła pewne czynności, które miały doprowadzić do obniżenia poziomu emitowanego hałasu, jednakże nie zbadała w żaden sposób efektywności tych działań, a faktyczny poziom hałasu jest dalej zbyt wysoki).

Karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny podlega również ten, kto nie wykonuje decyzji o wstrzymaniu działalności, wydanej na podstawie art. 364 p.o.ś., bądź decyzji o wstrzymaniu użytkowania instalacji, wydanej na podstawie art. 367 p.o.ś. (art. 360 p.o.ś.). Podmiotem tego wykroczenia może być osoba fizyczna, wobec której wydano decyzję nakładającą określone obowiązki, bądź też osoba reprezentująca adresata decyzji, jeśli jest on jednostką organizacyjną⁵⁷. Wydaje się, że może być ono popełnione wyłącznie umyślnie⁵⁸.

Artykuł 343 p.o.ś. przewiduje karę grzywny za naruszenie zakazu używania instalacji lub urządzeń nagłaśniających, określonego w art. 156 ust. 1 p.o.ś., a także za nieprzestrzeganie ograniczeń, nakazów lub zakazów określonych w uchwale rady gminy, wydanej na podstawie art. 157 ust. 1 p.o.ś. Są to wykroczenia powszechne⁵⁹, które mogą być popełnione umyślnie albo nieumyślnie⁶⁰. Należy zaznaczyć, że pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności za wykroczenie z art. 343 ust. 2 p.o.ś. będzie uwarunkowane przyjęciem i opublikowaniem, w sposób wymagany przez organ uchwałodawczy gminy, ograniczeń odnoszących się do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń emitujących hałas⁶¹. Nieznajomość należycie ogłoszonej uchwały wydanej na podstawie art. 157 ust. 1 p.o.ś. nie zwalnia od odpowiedzialności za wykroczenie z art. 343 ust. 2 p.o.ś.⁶²

4. Uwagi końcowe

Z uwagi na to, że niniejsze opracowanie stanowi ostatni element cyklu dotyczącego prawnych aspektów hałasu „sąsiedzkiego”, należy dokonać ogólnego podsumowania rozważań poczynionych we wszystkich częściach. Problem powodowania takiego rodzaju hałasu można pod kątem prawnym rozpatrywać w kilku aspektach. Zwalczenie

⁵⁶ Tak też W. Kotowski, *Ochrona środowiska w ustawodawstwie pozakodeksowym (część 2)*, „Prokuratura i Prawo” 2014/6, s. 97 oraz W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 337a, nb. 5.

⁵⁷ Zob. K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska...*, s. 1177; W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 360, nb. 4 oraz Z. Bukowski, [w:] E.K. Czech i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 360, teza 2.

⁵⁸ Tak też W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 360, nb. 7 oraz W. Kotowski, *Ochrona środowiska...*, s. 110.

⁵⁹ Zob. K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska...*, s. 1155 oraz Z. Bukowski, [w:] E.K. Czech i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 343, teza 2.

⁶⁰ Tak też W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 343, nb. 7. Odmienne W. Kotowski, *Ochrona środowiska...*, s. 100, który wskazuje, że są to wykroczenia umyślne.

⁶¹ K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska...*, s. 1155.

⁶² W. Radecki, [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, art. 343, nb. 7.

uciążliwego hałasu w miejscu zamieszkania może być oparte na rozwiązaniach prawa ochrony środowiska, regulacjach cywilnoprawnych i przepisach typizujących czynny zabronione pod groźbą kary (jako przestępstwa albo wykroczenia). Wydaje się, że ochrona osób narażonych na hałas „sąsiedzki” ukształtowana jest pod względem dogmatycznym w sposób wystarczający. Właściwe (prawidłowe i możliwe jak najszybsze) stosowanie rozwiązań zawartych w prawie administracyjnym, cywilnym i szeroko rozumianym prawie karnym pozwoliłoby zapewnić odpowiednią ochronę ludziom narażonym na tego rodzaju uciążliwość. Nawet najlepsze prawo nie spełni jednak swojej roli, jeśli nie będzie stosowane tak, jak powinno. Jest to truizm, ale nie może on umykać z pola widzenia. Cóż bowiem z tego, że osobie, której sąsiad uporczywie hałasuje, przysługuje roszczenie o ochronę dóbr osobistych bądź roszczenie negatoryjne, jeśli postępowanie sądowe będzie trwało kilka lat, a zwłoka ta nie będzie uzasadniona stopniem skomplikowania sprawy? Cóż z tego, że uporczywe nękanie hałasem może być uznane za przestępstwo, jeśli po długotrwałym procesie karnym sąd dojdzie do (błédnego w realiach danej sprawy) wniosku, że czyn zarzucony sprawcy nie wyczerpuje znamion typu czynu zabronionego z art. 190a § 1 k.k. bądź wyczerpuje, lecz stopień jego społecznej szkodliwości jest znikomy? Co z tego, że obowiązuje art. 51 k.w., jeśli funkcjonariusze policji wezwani do bardzo głośno zachowujących się ludzi stwierdzą, że do czynu doszło w godzinach popołudniowych, a wtedy – w ich (błédnym) mniemaniu – można hałasować do woli? Ważne jest kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa przez przedstawicieli nauk prawnych, wskazywanie, co można zrobić, kiedy jest się narażonym na hałas „sąsiedzki”, a także propagowanie wiedzy przez inne osoby, w tym za pośrednictwem Internetu⁶³. Należy nie tylko edukować, lecz także uwrażliwiać na ten problem zarówno „twórców” hałasu, jak i osoby rozstrzygające sprawy dotyczące tego zanieczyszczenia w różnego rodzaju postępowaniach (administracyjnych, cywilnych i karnych).

⁶³ Warto tu wspomnieć o założonej w 1971 r. Lidze Walki z Hałasem, Stowarzyszeniu na Rzecz Lepszej Akustyki w Budynkach „Komfort Ciszy” oraz stronach prowadzonych w Internecie, takich jak Coraz głośniej, Podaruj ciszę, Wybieram ciszę czy Głośno o hałasie.

Bibliografia

Literatura

- Bojarski M., [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Bojarski T., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019.
- Budyn-Kulik M., [w:] *Kodeks karny. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny*, LEX/el. 2011.
- Budyn-Kulik M., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019.
- Budyn-Kulik M., [w:] *Reforma prawa wykroczeń*, t. I, red. P. Daniluk, Warszawa 2019.
- Bukowski Z., [w:] E.K. Czech i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Daniluk P., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2019.
- Egierska D., [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980.
- Gruszecki K., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2022.
- Habrat D., *Osoba nieporadna jako pokrzywdzona przestępstwem znęcania się*, „Studia Prawnicze” 2018/2.
- Jankowski W., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2013.
- Kokot R., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Legalis 2021.
- Kotowski W., *Ochrona środowiska w ustawodawstwie pozakodeksowym (część 2)*, „Prokuratura i Prawo” 2014/6.
- Kozłowska-Kalisz P., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2009.
- Lachowski J., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020.
- Michalska-Warias A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.
- Michalska-Warias A., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2019.
- Michalska-Warias A., *Zmuszanie*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020.
- Michalski B., [w:] *System Prawa Karnego*, t. 10, *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016.
- Mozgawa M., [w:] *System Prawa Karnego*, t. 10, *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016.
- Mozgawa M., *Kilka uwag na temat znamienia „uporczywego nękania” na gruncie art. 190a k.k.*, „Ius Novum” 2020/2.
- Mozgawa M., *Ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się – art. 207 k.k. (zarys problematyki)*, [w:] *Znęcanie się*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2020.
- Mozgawa M., *Zmuszanie przy użyciu przemocy pośredniej (art. 191 § 1a k.k.)*, [w:] *Przestępstwo zmuszania*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2022.
- Nazar K., *Uporczywe nękanie oraz kradzież tożsamości*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020.
- Nowosad A., Poniatowski P., *Prawne aspekty hałasu „sąsiedzkiego” – cz. I (odpowiedzialność administracyjna)*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2022/4.

- Nowosad A., Poniatowski P., *Prawne aspekty hałasu „sąsiedzkiego” – cz. II (odpowiedzialność cywilna)*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2023/1.
- Poniatowski P., *(Niewystarczające) środki ochrony prawnej przysługujące osobom narażonym na ponadnormatywny hałas drogowy*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2021/3.
- Poniatowski P., *Dopuszczalne poziomy hałasu drogowego – kilka uwag o pozornej ochronie akustycznej*, „Palestra” 2022/6.
- Poniatowski P., *Naruszenie miru domowego*, [w:] *Przestępstwa przeciwko wolności*, red. M. Mozgawa, Lublin 2020.
- Radecki W., [w:] M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Siewierski M., [w:] J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, t. II, Część szczególna, Warszawa 1987.
- Słownik języka polskiego*, t. I, A–K, red. M. Szymczak, Warszawa 1992.
- Słownik języka polskiego*, t. II, L–P, red. M. Szymczak, Warszawa 1992.
- Słownik języka polskiego*, t. III, R–Z, red. M. Szymczak, Warszawa 1992.
- Śmietanka I., [w:] J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980.
- Świątek B., *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle nowego kodeksu karnego*, „Postępy Medycyny Sądowej i Kryminologii” 1999/5, s. 65, za: M. Trybus, *Kilka uwag o wybranych skutkach w grupie przestępstw przeciwko zdrowiu*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2012/3, <https://www.gov.pl/attachment/747eb363-d146-4d8a-8591-85bde731be99>.
- Teresiński G., Mądro R., *Zakres skutków wymienionych w § 2 art. 157 kodeksu karnego z 1997 r. – ciąg dalszy sporu o granicę art. 156 i 182 kodeksu karnego z 1969 r.*, „Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii” 2000/4, <http://www.amsik.pl/?task=view&id=76>.
- Wala K., *Wykroczenie nieobyczajnego wybryku na tle pozostałych wykroczeń przeciwko obyczajności publicznej*, Warszawa 2019.
- Wala K., *Wykroczenia przeciwko osobie jako forma ochrony jednostki na przedpolu realizacji znamion przestępstwa znęcania*, [w:] *Znęcanie się*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2020.
- Żukowska M., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1969 r. nr 13, poz. 96 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2151 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2556 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 103 ze zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz.U. z 1980 r. nr 24, poz. 90).

Orzecznictwo

Uchwała SN z dnia 9 czerwca 1976 r., VI KZP 13/75, LEX nr 19141.

Wyrok SN z dnia 7 kwietnia 1933 r., IV K 138/33, LEX nr 75849.

Wyrok SN z dnia 28 listopada 1946 r., K 1413/46, LEX nr 161887.

Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1992 r., III KRN 189/92, LEX nr 162227.

Wyrok SN z dnia 30 września 2002 r., III KKN 327/02, LEX nr 55571.

Wyrok SN z dnia 10 listopada 2010 r., IV KK 324/10, LEX nr 686674.

Wyrok SN z dnia 30 stycznia 2013 r., III KK 213/12, LEX nr 1288694.

Wyrok SN z dnia 4 września 2013 r., III KK 275/13, LEX nr 1363022.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 19 lutego 2014 r., II AKa 18/14, LEX nr 1439334.